

OČIMA PSYCHIATRA CYRILA HÖSCHLA

PROČ TOLIK CELONÁRODNÍ RADOSTI KVŮLI PUKU, LEDU A HOKEJKÁM

Živá hmota se liší od neživé nejenom tím, že reaguje na podněty, ale také tím, že nedostává-li se jich, tak je vyhledává. Oplývá tedy jakýmsi vnitřním pužením, drajvem, motivací. U Freuda je takovým pužením libido, u Konrada Lorenze je to vnitrodruhová agrese.

Lorenz pokládá vnitrodruhovou agresi za základní životní hnací sílu, za zdroj nejenom přežití a rozvoje, ale i kreativity a kultury, podobně jako Freud spatřoval takového společného jmenovatele v libidu. Stejně jako libido u Freuda nelze ani agresi u Lorenze chápat jako nějaký samostatný pud a je třeba ji oprostit od jejího výlučně pejorativního příděchu. Kdyby vývoj neopatřil příslušníky určitého druhu, řekněme rybiček, jistou mírou nenávisti vůči sobě navzájem, takový druh by nejspíš nepřežil ani první útok dravce, ani první hladomor daný vyčerpáním zdrojů potravy, ani první nepřítel počasí, kdy by jej bouře vyvrhla na souš.

GENETICKÁ VÝBAVA VÍTĚZE

Jestliže se však společenství díky vnitrodruhové nenávisti široce rozptýlí po zemských statcích, zvýší se jeho pravděpodobnost přežití. Dalším přínosem je boj o samici, který zajišťuje nejenom vítězovu geneticky zdatnější vý-

bavu potomkovi, ale vybírá také otce schopnějšího ochránit potomstvo před nepřízní osudu. Proto je od agrese odvozena i schopnost zabírat území: ta souvisí i s péčí o zdroje potravy, o loviště, o hnízdo, o bezpečí. Od agrese je také odvozena hierarchie dominance. Tím se myslí takové uspořádání společenství, ve kterém jsou jednotlivci sobě podřízeni, resp. nadřizení. Takové společenství je silnější navenek a má větší šanci na přežití, neboť se nevyčerpává soustavnými boji každého s každým o zdroje, o píď půdy, o studánku, o kořist. Ke zdrojům jdou nejprve nejvýše postavení a nakonec ti, kteří jsou ve společenském žebříčku postavení nejnižší. Hierarchie dominance se automaticky rozvrství všude tam, kde jednotlivci mají čtyři základní vlastnosti: úzkost vůči nadřazeným, podrážděnost vůči podřazeným, pocit slasti při vzestupu ve společenském žebříčku a pocit deprese při sestupu.

Ruku v ruce s uplatňováním agresivity se ovšem v přírodě vyvinuly zábrany, jež zajišťují, aby se touto hnací silou vybavení živočichové mezi sebou vzájemně do mrtvé nevybili. Takovou pojistkou je zpětnovazebné vypínání agrese působením podnětů, jako je pláč, sténání, prosby, chvění, pohled očiček, pípání a vůbec chování, jímž oběť dává jasné najevo

svou podřízenost a ústup. Mocným mechanismem zneškodňování agrese je ritualizace. Mnohdy stačí, když poražený uzná prohru a ustoupí vítězi. Nemusí pak zemřít. A takovou mohutnou ritualizací je sport.

Naši dávní předkové mnohdy vytáhli do sousední vesnice, vyplnili ji, pobili muže, znásilnili ženy, zapálili stodoly a po návratu domů vše řádně oslavili. Dnes

takový nájezd probíhá jako „přátelské utkání v kopané“, které většinou uspokojivě vynahradí vypálení sousední vesnice. Nebojuje každý s každým, nýbrž každá vesnice si vybere 11 vyvolenců, kteří se dohodnou, že vyhraje ten, kdo víckrát dostane míč do brány protivníka. Agresivita je většinou slovní a soustřeďuje se na protivníky a jejich fanoušky, často také na rozhodčího. Při tom se vytváří pocit sounáležitosti, zdůrazňují se kontury dělení na my a oni a agrese se ritualizuje.

PŘIJATELNÝ NACIONALISMUS

Mechanismem identifikace si celé národy takto vyřizují mezi sebou účty třeba prostřednictvím hokejových utkání v každé hospodě, v každé chaloupce s modravou obrazovkou. Zároveň jde snad o poslední přijatelnou formou nacionalismu. O tom, že nějak takhle to opravdu je, svědčí nejen skutečné násilí ve chvílích, kdy tyto mechanismy selžou, ale také například heslo skandované po slavném utkání s Rusy na mistrovství světa v roce 1969: „Neměli tanky, dostali čtyři branky.“ Švédům jsme zase mohli letos oplatit poklady ukořistěné v Praze na Malé Straně roku 1648. A navrch ještě zlato, to je opravdu důvod ke skákání a k rituálním tancům.

**MECHANISMEM
IDENTIFIKACE
SI CELÉ NÁRODY
TAKTO VYŘIZUJÍ
MEZI SEBOU ÚČTY
PROSTŘEDNICTVÍM
HOKEJOVÝCH
UTKÁNÍ V KAŽDÉ
HOSPODĚ, V KAŽDÉ
CHALOUPCE
S MODRAVOU
OBRAZOVKOU.**